

STORTINGET

Innst. 156 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:22 S (2021–2022)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Audun Lysbakken, Grete Wold og Freddy André Øvstegård om lønnsmoderasjon for høytlønnede i staten

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at taket på samlet godtgjørelse for ansatte i staten, inkludert eventuelle tillegg og pensjon, ikke skal være på et høyere nivå enn de ordningene som til enhver tid gjelder for statsministeren.
2. Stortinget ber regjeringen innføre et lønnstak for ledere i staten på 15 G og lønnsfrys for nåværende ledere med lønninger over dette nivået.»

Det vises til dokumentet for nærmere beskrivelse av forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 8. november 2021 til Kommunal- og moderniseringsdepartementet v/ statsråd Bjørn Arild Gram bedt om en vurdering av forslagene. Statsrådets uttalelse følger av vedlagte brev av 24. november 2021.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Rune Støstad, Siri Gåsemyr Staalesen, Terje Sørvik og lederen Lene Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Heidi Greni, Kathrine Kleveland og Per Martin Sandtrøen, fra Fremskrittspartiet, Bjørnar Laabak og Helge André Njåstad, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, Tobias Drevland Lund, og fra Venstre, André N. Skjelstad, viser til at i denne innstillingen behandles Dokument 8:22 S (2021–2022) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Audun Lysbakken, Grete Wold og Freddy André Øvstegård om lønnsmoderasjon for høytlønnede i staten. Komiteen viser til at forslagsstillerne i Dokument 8:22 S (2021–2022) foreslår at Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at taket på samlet godtgjørelse for ansatte i staten, inkludert eventuelle tillegg og pensjon, ikke skal være på et høyere nivå enn de ordningene som til enhver tid gjelder for statsministeren. Komiteen viser til at forslagsstillerne også foreslår at Stortinget ber regjeringen innføre et lønnstak for ledere i staten på 15 G og lønnsfrys for nåværende ledere med lønninger over dette nivået.

Komiteen tar utgangspunkt i statsråd Bjørn Arild Gram sitt svarbrev til komiteen datert 24. november 2021, etter at komiteen ba om en vurdering av representantforslaget. Her fremkommer det at det statlige tariffområdet, det vil si departementer og alle ordinære statsetater under departementene, omfatter om lag 200 toppledere/virksomhetsledere, hvorav om lag 90 perso-

ner lønnes etter hovedtariffavtalen (HTA), og resten på Statens lederlønnssystem (SLS). Komiteen viser til at Statens lederlønnssystem (SLS) omfatter i overkant av 230 ledere. I tillegg til å omfatte virksomhetsledere omfatter SLS også ekspedisjonssjefene i departementene og en del særskilte stillinger som for eksempel politimestrene og lederne av de ulike forsvarsgrenene. Komiteen viser til at det er Kommunal- og moderniseringsdepartementet som har fastsatt retningslinjene for SLS. Det fremkommer her at maksimal lønn som kan gis, er 2 mill. kroner. Denne grensen har ikke vært regulert siden 2015.

Komiteen viser til at det i mars 2021 ble nedsatt et utvalg som skal gjennomgå lederlønnssystemet i staten. Dette utvalget skal vurdere svakheter og styrker ved dagens retningslinjer for SLS, og praktiseringen av systemet. Komiteen viser til at dette utvalget skal levere sin rapport i juni 2022. Komiteen vil ellers bemerke at mandatet er drøftet med hovedsammenslutningene i staten, som også utgjør en referansegruppe for utvalget. Komiteen viser til at lønn i staten fastsettes med hjemmel i hovedtariffavtalen samt sentrale og lokale særavtaler. Dette er fremforhandlede avtaler der staten er én av flere parter. Komiteen viser til at maksimalt opptjeningsgrunnlag for alderspensjon allerede er på 12 G.

Komiteen er av den oppfatning at det er tverrpolitisk enighet blant partiene på Stortinget om at det bør vises moderasjon i lønnsutviklingen blant høytlønnede ledere i staten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at det i Hurdalsplattformen slås fast at regjeringen vil lage nye retningslinjer for lederlønninger og andre typer godtgjøringer for ledere i staten. Videre står det i Hurdalsplattformen at regjeringen skal sikre at lederlønnsutviklingen i offentlig sektor ikke overskrider det som er gjennomsnittlig lønnsutvikling i samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til statsrådets svarbrev om at regjeringen har et stort fokus på lederlønninger i offentlig sektor. Disse medlemmer støtter at systemer for lederlønninger, lønnsnivå og lønnsutviklingen til toppledere ses på og vurderes. Disse medlemmer mener lederlønnningene må følge den generelle lønnsutviklingen i samfunnet for øvrig.

Disse medlemmer viser til Hurdalsplattformen og at regjeringen har varslet at man vil bruke det statlige eierskapet til å fremme fellesskapets interesser for å få moderasjon i lederlønninger og for å kraftig redusere bruken av bonuser i private selskaper hvor staten er hel-

eller deleier. Disse medlemmer er opptatt av at dette skal bidra til å redusere lønnsforskjeller i samfunnet. Videre mener disse medlemmer at lederlønnsutviklingen ikke burde overskride det som er gjennomsnittlig lønnsvekst for vanlige folk.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av moderasjon i lederlønninger, og er glad for at regjeringen har sendt tydelige signaler om dette til bedrifter med statlig eierskap. Disse medlemmer viser til at regjeringen tidlig etter tiltredelsen sendte brev om regjeringens syn på lønnspolitikk og moderasjon til styrelederne i 26 selskaper hvor fellesskapet gjennom staten er en aksjeeier. Disse medlemmer ser det som viktig at det gjennom normale prosesser og innenfor aksjelovens rammer vil bli arbeidet med å fremme moderasjon i lederlønnoppgjør i selskaper hvor staten er en eier.

Disse medlemmer viser til at staten forvalter et eierskap i 71 bedrifter som samlet har en verdi på nærmere 900 mrd. kroner. Disse medlemmer understreker at det statlige eierskapet er fellesskapets eie, og at folkets aksjer må forvaltes på en skikkelig måte. Disse medlemmer er tilfreds med at regjeringen allerede er godt i gang med en ny eierskapsmelding for de statlig eide selskapene. Her vil det fremkomme hvilke konkrete grep regjeringen vil ta for å bidra til moderasjon i lederlønnutvikling og til reduksjon i bruk av bonuser i statlig eide selskaper.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til statsrådets svarbrev, hvor det fremkommer at lønn i staten (som er del av det statlige tariffområdet) fastsettes med hjemmel i hovedtariffavtalene samt sentrale og lokale særavtaler. Dette er fremforhandlede avtaler hvor staten er én av flere parter. Flertallet støtter regjeringens vurdering av at det følgelig ikke er mulig for staten å ensidig sette et tak på godtgjørelser for statens ansatte som lønnes etter disse avtalene. Flertallet vil heller ikke støtte forslag som griper inn i partenes lønnsforhandlinger.

Videre viser flertallet til forslaget om pensjon og viser med det også til statsrådets svarbrev, hvor det fremkommer at maksimalt opptjeningsgrunnlag for alderspensjon allerede er på 12 G.

Flertallet viser til at i premisset for representantforslaget omtales statsforetak og heleide statlige selskaper. Flertallet viser til statsrådets svarbrev, som minner om at helseforetakene og andre foretak og selskaper ikke er en del av det statlige tariffområdet. Flertallet viser videre til merknader senere i innstillingen knyttet til dette.

Flertallet viser til at det er om lag 200 toppledere/virksomhetsledere i staten (statlig tariffområde), hvorav om lag 90 personer lønnes etter hovedtariffavta-

lene (HTA), og resten på Statens lederlønnssystem, heretter omtalt som SLS.

Flertallet viser videre til statsrådets svarbrev, hvor det fremkommer at KMD (nå KDD) fastsetter retningslinjene for SLS. Det fremgår av retningslinjene at maksimal lønn er 2 mill. kroner. Denne grensen har ikke vært justert siden 2015. Toppledere som ikke er på SLS, lønnes etter HTA. Det er ikke mulig for staten å gjøre ensidige tiltak knyttet til de topledere som avlønnes etter HTA.

I 2020 hadde 52 ledere i statlig tariffområde høyere lønn enn 15 G. Videre er det ikke hjemmel til å gi ledere i det statlige tariffområdet skjulte goder ut over oppgitt lønn. Flertallet mener forslagen fra Sosialistisk Venstreparti ikke treffer de store problemstillingene samfunnet står overfor.

Flertallet vil videre vise til at det våren 2021 ble nedsatt et utvalg som fikk som mandat å se på alle sidene av SLS og de topledere som er lønnet etter hovedtariffavtalen. Utvalget vurderer både lønnsmodell, retningslinjer og praktisering. Som en del av dette arbeidet skal utvalget sammenligne lønnsutviklingen på SLS og etter HTA, i tillegg til å se på lønnsnivå og -utvikling for ledere i sammenlignbare grupper i privat og offentlig sektor. Mandatet ble etablert i samråd med hovedsamenslutningene, og de er referansegruppe for utvalget. Rapporten fra utvalget skal leveres i juni 2022.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener det er viktig at regjeringen vil se nærmere på utvalgets mandat i lys av Hurdalsplattformens klare formuleringer om lederlønn.

Disse medlemmer viser også til at det er høye toplederlønninger i landets helseforetak. Disse medlemmer mener det er viktig at det utvises moderasjon, og at den offentlige helsesektoren ikke skal være lønnsledende. Disse medlemmer mener lønnsutviklingen blant topledere i helseforetakene bør vurderes på en helhetlig måte. Disse medlemmer mener rekrutteringshensyn må sees opp mot andre hensyn, og at en vurdering også må omhandle handlingsrom ut over lønn for å gjøre stillingene attraktive.

Komiteen viser til at det i mars 2021 ble nedsatt et utvalg som skal gjennomgå lederlønnssystemet i staten. Dette utvalget skal avggi sin rapport i juni 2022.

Komiteen fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte når utvalget som skal gjennomgå lederlønnssystemet i staten, har lagt frem sin rapport.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til svarbrev fra statsråd Bjørn Arild Gram av 24. november 2021, der det beskrives at regje-

ringen vil ha et stort fokus på lederlønninger i offentlig sektor. Dette medlem mener det er bra at regjeringen vil se på systemet for lederlønninger, og lønnsnivået og lønnsutviklingen til topledere, og understreker at det er behov for overordnede og prinsipielle føringer for arbeidet. Dette medlem anerkjenner at statens lønnspolitikk fastsettes gjennom avtaler mellom partene, og støtter opp om at tariffavtaler inngås mellom partene i arbeidslivet, men mener likevel at Stortinget kan be regjeringen om å legge prinsipielle standpunkt til grunn for forhandlingene.

Dette medlem understreker at begrensninger i lønninger skal gjelde både ansatte og ledere, og omfatte statsforvaltningen, statlige eide selskaper og statsforetak, uavhengig av hvilket departement som har sektoransvar for selskapet, foretaket eller etaten.

Dette medlem viser til at lønnsmoderasjon ikke løser alle utfordringer, men er et tiltak som trekker lønnspolitikken i en mer rettferdig retning.

Dette medlem understreker at forslaget ikke har til hensikt å ramme kompensasjon på grunn av utgifter knyttet til stillingen eller arbeidsoppdraget, overtid eller annen kompensasjon for merarbeid.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta de nødvendige initiativ for å sikre at lønninger og pensjon for ledere og ansatte i statsforvaltningen, statsforetak, heleide statlige selskap og deleide statlige selskap ikke skal være på et høyere nivå enn de ordningene som til enhver tid gjelder for statsministeren.»

«Stortinget ber regjeringen, sammen med partene i avtaleområdene, innføre lønnstak for ledere i staten på 15 G og lønnsfrys for nåværende ledere med lønninger over dette nivået.»

Komiteens medlem fra Rødt viser til svarbrev til komiteen fra statsråd Bjørn Arild Gram av 24. november 2021, der statsråden beskriver det statlige tariffområdet og at det er om lag 200 topledere/virkosomsledere i staten, hvorav om lag 90 personer som lønnes etter hovedtariffavtalen (HTA), og resten på Statens lederlønnssystem (SLS). Dette medlem viser til at det i svarbrevet fra statsråden opplyses om at det er Kommunal- og moderniseringsdepartementet som har fastsatt retningslinjene for SLS, og at det fremgår her at maksimal lønn som kan gis, er 2 mill. kroner. Denne grensen har ikke vært regulert siden 2015.

Dette medlem viser til at ledere i offentlig sektor er de lønnstakerne i Norge som har hatt aller sterkest lønnsvekst i perioden 1997–2020. Dette medlem viser til konklusjonene til Jørgen Tveit Sandberg i en mastergradsoppgave han har levert hos Økonomisk institutt på Universitetet i Oslo (UiO) i 2020, som tar for seg

lønnsutviklingen til over 40 000 ledere i offentlig sektor. Lønnsveksten til ledere i offentlig sektor generelt var disse årene på 64 pst. Til sammenligning har øvrige ansatte i offentlig sektor hatt en lønnsvekst på 53 pst. i samme tidsperiode. Dette medlem mener det er på høy tid å snu denne utviklinga. Dette medlem er av den oppfatning at kutt i lederlønningene i staten vil være et effektivt tiltak for å jevne ut lønnsforskjellene mellom de som tjener mest, og de som tjener minst i staten, men også bidra til å sende ut et viktig signal til allmenheten om at man tar et oppgjør med en lønnsutvikling som har kommet ut av kontroll.

Dette medlem mener at Norge ikke er tjent med at ledere i offentlig sektor skal utvikle seg til en egen lønnsadel.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart iverksette lønnsfrys for ledere i staten på Statens lederlønnssystem (SLS) i påvente av fremleggelse av rapporten til utvalget som gjennomgår lederlønn i staten.»

Dette medlem mener det er hensiktsmessig at også statsforvaltningen, statlig eide selskaper og statsforetak, uavhengig av hvilket departement som har sektoransvar for selskapet, omfattes av politiske grep som reduserer lederlønningene.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel, slik at det legges til grunn at selskaper der staten er majoritetseier, skal følge statens retningslinjer for lederlønn.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at bruken av variabel lønn og bonusordninger begrenses, samt at størrelse på pensjonsordninger og sluttvederlag for ledende ansatte på Statens lederlønnssystem (SLS) i staten, foretak og selskaper med statlig eierandel gjennomgås med mål om reduksjoner i samlet godtgjørelse.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen ta de nødvendige initiativ for å sikre at lønninger og pensjon for ledere og an-

satte i statsforvaltningen, statsforetak, heleide statlige selskaper og deleide statlige selskaper ikke skal være på et høyere nivå enn de ordningene som til enhver tid gjelder for statsministeren.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen, sammen med partene i avtaleområdene, innføre lønnstak for ledere i staten på 15 G og lønnsfrys for nåværende ledere med lønninger over dette nivået.

Forslag fra Rødt:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen umiddelbart iverksette lønnsfrys for ledere i staten på Statens lederlønnssystem (SLS) i påvente av fremleggelse av rapporten til utvalget som gjennomgår lederlønn i staten.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen endre retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel, slik at det legges til grunn at selskaper der staten er majoritetseier, skal følge statens retningslinjer for lederlønn.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sikre at bruken av variabel lønn og bonusordninger begrenses, samt at størrelse på pensjonsordninger og sluttvederlag for ledende ansatte på Statens lederlønnssystem (SLS) i staten, foretak og selskaper med statlig eierandel gjennomgås med mål om reduksjoner i samlet godtgjørelse.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte når utvalget som skal gjennomgå lederlønnssystemet i staten, har lagt frem sin rapport.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 15. februar 2022

Lene Vågslid

leder

Tobias Drevland Lund

ordfører

DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Kommunal- og distriktsministeren

Stortingets kommunal- og forvaltningskomite
0026 OSLO
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/5752-2

24. november 2021

Dokument 8:22 S (2021-2022) - Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Audun Lysbakken, Grete Wold og Freddy André Øvstegård om lønnsmoderasjon for høytlønnede i staten

Jeg viser til brev fra kommunal- og forvaltningskomiteen datert 8. november 2021 hvor komiteen ber meg om en vurdering av representantenes forslag om lønnsmoderasjon for høytlønnede i staten.

Innledning

Hurdalsplattformen slår fast at regjeringen vil lage nye retningslinjer for lederlønninger og andre typer godtgjøringer for ledere i staten. Videre står det at vi skal sikre at lederlønnsutviklingen i offentlig sektor ikke overskrider det som er gjennomsnittlig lønnsutvikling i samfunnet. Plattformen tilkjenner også at denne regjeringen vil ha et stort fokus på lederlønn i offentlig sektor. Vi ønsker å se på systemet for lederlønninger, og vi vil se på lønnsnivået og lønnsutviklingen til toppledere. Lederlønnningene må følge den generelle lønnsutviklingen i samfunnet for øvrig.

Regjeringen vil også ha fokus på tiltak som bidrar til reduserte lønnsforskjeller.

Generelt om lønnsnivået i staten

Det fremgår av representantforslaget at man bør sette et generelt tak på samlet godtgjørelse for ansatte i staten. Jeg må understreke at lønn i staten fastsettes med hjemmel i hovedtariffavtalen samt sentrale og lokale særavtaler. Dette er fremforhandlede avtaler der staten er én av flere parter. Det er selvsagt ikke mulig for staten ensidig å sette tak på godtgjørelser for statens ansatte som lønnes etter disse avtalene.

Når det gjelder pensjon, er maksimal opptjeningsgrunnlag for alderspensjon allerede på 12G.

Lederlønn

Jeg har ansvaret for sektorovergripende forhold i det statlige tariffområdet (heretter kalt staten). Det vil si departementer og alle ordinære statsetater under departementene. Det er om lag 200 toppledere/virksomhetsledere i staten, hvorav om lag 90 personer lønnes etter hovedtariffavtalen (HTA), og resten på statens lederlønnssystem (SLS).

I premissene for representantforslaget, omtales statsforetak og helheide statlige selskaper. Jeg vil minne om at helseforetakene og andre statlige foretak og selskaper, er ikke en del av det statlige tariffområdet. Det er Nærings- og fiskeridepartementet som har utarbeidet retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel.

Arbeidsgiveransvaret for ledere i kommunal sektor ligger hos kommunene.

Statens lederlønnssystem (SLS) omfatter i overkant av 230 ledere. I tillegg til å omfatte virksomhetsledere, omfatter SLS også ekspedisjonssjefene i departementene og en del særskilte stillinger som for eksempel politimestrene og lederne av de ulike forsvarsgrenene. SLS er et system for å rekruttere og beholde ledere, hvor lønnsdannelsen ikke er omfattet av forhandlingene om hovedtariffavtalene. Hvorvidt man skal ha et eget lederlønnssystem i staten, og hvem som skal inngå på systemet, er imidlertid forhandlingsgjensstand mellom de sentrale parter i staten.

Det er Kommunal- og moderniseringsdepartementet som har fastsatt retningslinjene for SLS. Det fremgår her at maksimal lønn som kan gis, er 2 mill. kroner. Denne grensen har ikke vært regulert siden 2015.

I 2020 var det 52 ledere i statlig tariffområde med lønn høyere enn 15 G, herav 47 stk. på SLS og fem på HTA. Beregningene er gjort med utgangspunkt i G pr 1. mai 2021. Pr 1. mai var 1G lik 106 399 kroner. 15G tilsvarer 1 595 985 kroner. Det er ikke hjemmel til å gi ledere i det statlige tariffområdet skjulte goder ut over oppgitt lønn. Maksimal opptjeningsgrunnlag for alderspensjon er 12G. Det er ikke mulig for staten å gjøre ensidige tiltak knyttet til de toppledere som avlønnes etter HTA.

I mars 2021 ble det nedsatt et utvalg som skal gjennomgå lederlønn i staten. De skal vurdere svakheter og styrker ved dagens retningslinjer for SLS, og praktiseringen av systemet. Utvalget skal levere sin rapport i juni 2022. Mandatet er drøftet med hovedsammenslutningene i staten, som også utgjør en referansegruppe for utvalget. I lys av vår regjeringsplattform, vil jeg gjøre en nærmere vurdering av eventuelle endringer i utvalgets mandat.

Statens lederlønnssystem er forankret i forhandlinger med hovedsammenslutningene i staten. Ledere på HTA avlønnes etter hovedtariffavtalen og omfattes av tarifforhandlingene hver vår.

I det videre arbeidet må jeg selvsagt forholde meg til inngåtte tariffavtaler med organisasjonene. Det er derfor både naturlig og ønskelig å ha en dialog med hovedsammenslutningene i det videre arbeidet.

Med hilsen

Bjørn Arild Gram

